

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
МІСТА КИЄВА**

**ЗБІРНИК
ПАМ'ЯТОК З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ**

ЦЕ ВАРТО ВМІТИ КОЖНОМУ

КИЇВ

**Збірник оригінал-макетів пам'яток з пожежної безпеки «Це варто вміти кожному»
підготовлений методистом центрального методичного кабінету
НМЦ ЦЗ та БЖД м. Києва Ільченко Н.В.**

Рецензенти:

Кулакевич Ю.С. – заступник начальника НМЦ ЦЗ та БЖД м. Києва з навчальної та виробничої роботи

Баландін О.С. – начальник циклу практичної підготовки НМЦ ЦЗ та БЖД м. Києва, підполковник служби цивільного захисту

Збірник затверджено на засіданні методичної комісії з функціонального навчання та удосконалення навчального процесу Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності міста Києва і рекомендовано для використання у навчальному процесі Центру

Вступ

Щодня підрозділи ДСНС України ліквідовують сотні пожеж по всій території країни, значна частка яких виникає саме у житловому секторі. Так, з початку 2016 року в Україні виникло 68 тис. 61 пожежа, з яких 24 тис. 111 – у житловому секторі. Кількість загиблих на пожежах вже сягає 1 тис. 353 осіб, а постраждалих – 1 тис. 48 осіб.

Зазвичай причиною виникнення пожеж у житловому секторі є самі люди, які нехтують елементарними правилами пожежної та, в першу чергу, власної безпеки. Недотримання правил експлуатації пічного опалення, паління у ліжку, залишення дітей без нагляду, використання для обігріву помешкань саморобних або несертифікованих обігрівачів, перенавантаження електромережі часто призводять до пожеж у побуті.

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності міста Києва застерігає громадян дбати про належний протипожежний стан власних помешкань, дотримуватись правил пожежної безпеки в побуті:

- ✦ не паліть у ліжку;
- ✦ використовуйте для обігріву помешкань тільки сертифіковані електрообігрівачі;
- ✦ слідкуйте за станом та справністю електромережі;
- ✦ дотримуйтесь правил пожежної безпеки при використанні індивідуальних систем опалення та систем пічного опалення;
- ✦ не залишайте без нагляду увімкненими в електромережу обігрівальні прилади, телевізори, праски у разі виходу з приміщень;
- ✦ намагайтеся уникати перевантаження електричних мереж, не вмикайте одночасно побутові електроспоживачі великої потужності.

Дорослим слід пам'ятати, що безпека дітей залежить від їх виховання та свідомого ставлення до елементарних правил пожежної безпеки. Не залишайте дітей без нагляду, тримайте запальнички та сірники в недоступних для малечі місцях, розповідайте їм про небезпеку, яку приховує у собі вогонь!

Майже кожній пожежі можна запобігти! Для цього слід обов'язково обговорити в родині не тільки заходи щодо запобігання пожежі, а й порядок дій у разі її виникнення: спосіб виклику пожежно-рятувальної служби, евакуації дітей, гасіння пожежі на початковій стадії, безпечні маршрути виходу з приміщення.

Пам'ятайте: лише виконання елементарних правил пожежної та особистої безпеки зможе зберегти ваше життя та майно від вогню.

1. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА У ПОБУТІ

1.1. Порядок дій під час пожежі у будинку

Будь-яка пожежа починається із загорання, яке інколи може ліквідувати одна людина, якщо має відповідні навички та знає правила поведінки під час пожежі. Тому, у разі виникнення пожежі необхідно заздалегідь знати: де і які засоби пожежогасіння розміщуються та як ними користуватися.

Ні в якому разі не слід панікувати! Під час пожежі необхідно остерігатися високої температури, задимленості та загазованості, обвалу конструкцій будинків і споруд, вибухів технологічного обладнання і приладів, падіння обгорілих дерев, а також провалів. Небезпечно входити в зону задимлення!

Рятуючи потерпілих з будинків, які горять, слід пам'ятати:

- ✦ перед тим, як увійти у приміщення, що горить, накрийтеся мокрою ковдрою, будь-яким одягом чи щільною тканиною;
- ✦ двері в задимлене приміщення відкривайте обережно, щоб уникнути займання від великого притоку свіжого повітря;
- ✦ у сильно задимленому приміщенні рухайтесь поповзом або пригинаючись;
- ✦ для захисту від чадного газу необхідно дихати через зволожену тканину;
- ✦ у першу чергу рятуйте дітей, інвалідів та старих людей;
- ✦ звертайте увагу, що маленькі діти від страху часто ховаються під ліжку, в шафу та забиваються у куток;
- ✦ виходьте із осередку пожежі в той бік, звідки віє вітер;
- ✦ якщо на людині горить одяг, зваліть її на землю та швидко накиньте пальто, плащ або будь-яку ковдру чи покривало (бажано зволожену) і щільно притисніть до тіла, у разі необхідності викличте медичну допомогу;
- ✦ якщо загорівся ваш одяг, падайте на землю і перевертайтеся, щоб збити полум'я, ні в якому разі не біжіть – це ще більше роздуває вогонь;
- ✦ для гасіння пожежі використовуйте вогнегасники, пожежні гідранти, а також воду, пісок, землю, кошму, ковдри та інші засоби, пристосовані для гасіння вогню;

✦ бензин, гас, органічні масла та розчинники, що загорілися, гасіть тільки за допомогою пристосованих видів вогнегасників, засипайте піском або ґрунтом, а якщо осередок пожежі невеликий, накрийте його азбестовим чи брезентовим покривалом, зволоженою тканиною чи одягом;

✦ якщо горить електричне обладнання або проводка, вимкніть рубильник, вимикач або електричні пробки, а потім починайте гасити вогонь.

Якщо пожежа застала вас у приміщенні, слід дотримуватись наступних правил:

✦ якщо ви прокинулись від шуму пожежі і запаху диму, не сідайте в ліжку, а скотіться з нього прямо на підлогу;

✦ до дверей приміщення слід повзти підлогою під хмарою диму, але не відчиняти двері відразу;

✦ обережно доторкніться до дверей тильною стороною долоні, якщо двері не гарячі, то відчиніть їх та швидко виходьте;

✦ якщо двері гарячі, не відчиняйте їх – дим та полум'я не дозволять вам вийти;

✦ щільно закрийте двері, а всі щілини і отвори заткніть будь-якою тканиною, щоб уникнути подальшого проникнення диму. Повертайтеся поповзом у глибину приміщення і приймайте заходи до порятунку;

✦ присядьте та глибоко вдихніть повітря, розкрийте вікно, висуньтеся та спробуйте покликати за допомогою;

✦ якщо ви не в змозі розкрити вікно, розбийте віконне скло твердим предметом та зверніть увагу людей, які можуть викликати пожежну команду;

✦ якщо ви вибрались через двері, зачиніть їх та поповзом пересувайтесь до виходу із приміщення;

✦ обов'язково зачиняйте за собою всі двері;

✦ зверніть увагу, що під час пожежі заборонено користуватися ліфтами;

✦ якщо ви знаходитесь у висотному будинку, не біжіть вниз крізь вогнище, а користуйтеся можливістю врятуватися на даху будівлі.

Запам'ятайте: у всіх випадках, якщо ви в змозі, зателефонуйте «101» і викличте пожежних.

1.2. Порядок дій при пожежі у квартирі

ПОРЯДОК ДІЙ ПРИ ПОЖЕЖІ У КВАРТИРІ

ЯКЩО ВИ ПРОКИНУЛИСЬ ВІД ШУМУ ПОЖЕЖІ ТА ЗАПАХУ ДИМУ:

1. Не сідайте в ліжку, а скотіться з нього на підлогу та повзіть під хмарою диму до дверей вашого приміщення, але не відчиняйте їх відразу.

2. Обережно доторкніться до дверей тильною стороною долоні, якщо двері не гарячі, то обережно відчиніть їх та швидко виходьте, а якщо двері гарячі - не відчиняйте їх, дим та полум'я не дозволять вам вийти.

3. Щільно закрийте двері, а всі щілини і отвори заткніть будь-якою тканиною, щоб уникнути подальше проникнення диму та повертайтеся поповзом у глибину приміщення і приймайте заходи до порятунку.

4. Присядьте, глибоко вдихніть повітря, розкрийте вікно, висуньтеся та кричіть «Допоможіть, пожежа!», а якщо ви не в змозі відкрити вікно - розбийте віконне скло твердим предметом та зверніть увагу людей, які можуть викликати пожежну команду

5. Якщо ви вибрались через двері, зачиніть їх і поповзом пересувайтесь до виходу із приміщення (обов'язково зачиніть за собою всі двері).

6. Якщо ви знаходитесь у висотному будинку не біжіть вниз крізь вогнище, а користуйтеся можливістю врятуватися на даху будівлі, використовуйте пожежну драбину, **під час пожежі заборонено користуватися ліфтами.**

7. При задимленості сходових клітин варто щільно зачинити двері, що виходять на них, а при сильній задимленості перейти на балкон, прихопивши із собою вологу ковдру, щоб укритися від вогню у випадку його проникнення через отвори.

**ПРИ ПОЖЕЖІ
ДЗВОНИТИ
101**

8. Якщо на вас насувається вогневий вал – не гайте часу падайте на підлогу закривши голову мокрою ковдрою та затримайте дихання.

**В УСІХ ВИПАДКАХ, ЯКЩО ВИ В ЗМОЗІ, ВИКЛИЧТЕ
ПОЖЕЖНИХ (ТЕЛЕФОН-101)**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

1.3. Дії при пожежі у ліфті

ДІЇ ПРИ ПОЖЕЖІ У ЛІФТІ

Найбільш розповсюдженою причиною пожежі у ліфті є:
•недопалок, кинутий на підлогу ліфту або у ліфтову шахту;
•коротке замикання електропроводки.

ПРИ ПЕРШИХ ОЗНАКАХ ГОРІННЯ ПОТРІБНО:

Натиснути кнопку «Виклик» та повідомити про пожежу диспетчеру

Якщо ліфт рухається не зупиняти його, а дочекатись зупинки

Виходячи з кабіни, заблокуйте двері ліфта будь-яким предметом, що попередить закривання дверей

Якщо ліфт зупинився між поверхами, повідомити про пожежу диспетчеру, захистити органи дихання будь-якою тканиною (носовою хустинкою, одягом тощо)

УВАГА! Кабіна ліфта знаходиться під напругою, тому полум'я не можна тушити водою. Для цього треба використовувати вуглекислотні чи порошкові вогнегасники!

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

1.4. Правила безпеки при експлуатації побутового газового обладнання

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОБУТОВОГО ГАЗОВОГО ОБЛАДНАННЯ

**ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖИ ПОТРІБНО
ПРАВИЛЬНО КОРИСТУВАТИСЯ ПОБУТОВИМИ ГАЗОВИМИ ПРИЛАДАМИ**

**Забороняється користуватися несправними газовими
приладами чи використовувати їх не за призначенням**

**Не можна залишати без нагляду працюючі
газові прилади**

**Стежте за тим, щоб рідина, яка кипить, не
запала вогонь пальника, протяг не загасив
полум'я**

**Категорично забороняється сушити білизну чи волосся
над плитою із запаленими пальниками**

**Якщо газ потрапив у повітря приміщення, негайно слід закрити кран подачі
газу і провітрити приміщення**

При потребі - викличте газову службу за телефоном **104**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА**

1.5. Порядок дій при виявленні запаху газу у квартирі

ПОРЯДОК ДІЙ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ЗАПАХУ ГАЗУ

ПРИ ВИЯВЛЕННІ ЗАПАХУ ГАЗУ У КВАРТИРІ :

Негайно перекрийте вентилі на газовому приладді і крани на плиті

У цей час **ні в якому разі не користуйтеся** сірниками, запальничками та іншими джерелами відкритого вогню;

У цей час **ні в якому разі не вмикайте** світло та будь-які електроприлади

У цей час **ні в якому разі не користуйтеся** електродзвінками квартир

У цей час **ні в якому разі не використовуйте** телефони з дисковими номеронабирачами

Відчиніть вікна і двері, створивши протяг для провітрювання приміщення

Викличте газову службу за телефоном **104**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

1.6. Правила пожежної безпеки при користуванні електроприладами

ПРАВИЛА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ КОРИСТУВАННІ ЕЛЕКТРОПРИЛАДАМИ

Електробезпека – це система заходів і засобів, спрямованих на збереження життя і здоров'я людини в процесі експлуатації й обслуговування електроустановок.

Щоб уникнути ураження електричним струмом при користуванні побутовими та промисловими електроприладами потрібно:

✦ **не вмикати** одночасно в одну електромережу кілька потужних електроприладів. Це може викликати перевантаження електромережі, і, як наслідок, - «коротке замикання» та пожежу.

✦ **не вмикати** в електромережу електроприлади, які мають пошкодження;

✦ **не користуватися** пошкодженими розетками, вимикачами та іншою електроарматурою, а також електролампами, скло яких має сліди затемнення або випинання;

✦ **не користуватися** саморобними подовжувачами;

✦ **не застосовувати** для опалення приміщень нестандартні (саморобні) електронагрівальні прилади;

✦ **при можливості уникати** доторкання руками до металевих частин електроприладів увімкнених в електромережу;

✦ **не торкатися** руками до обірваних та оголених дротів електромережі, електроприладів;

✦ **не замінювати** самостійно зіпсовані електрозапобіжники, електролампи;

✦ **не проводити** самостійно ремонт електроприладів та електромережі. Це повинен робити спеціаліст-електрик;

✦ **при прибиранні** пилу з електроприладів та митті холодильників обов'язково вимикати їх від електромережі;

✦ **не залишати** без догляду працюючі електроприлади, особливо у нічний час і не залишати біля них дітей;

✦ **по закінченні** робочого дня вимкнути вимикач на електроприладі та від'єднати дрід живлення від розетки електромережі. При цьому слід пам'ятати, що від'єднуючи вилку електроприладу від розетки, її слід тримати за корпус, а не смикати за дрід живлення, так можна висмикнути один з дротів і потрапити під дію електричного струму.

Користування електричним струмом вимагає від людини бути особливо уважними та обережними.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

1.7. Використання вогнегасників

ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕГАСНИКІВ

ПІДГОТОВКА ВОГНЕГАСНИКА ДО РОБОТИ

Висмикніть чеку (запобіжник) вогнегасника

Направте розтруб на осередок вогню та натисніть важіль

РОБОТА З ВОГНЕГАСНИКОМ

Розмістіться з навітряного боку

Направте розтруб на вогонь та натисніть важіль

Почніть гасити пожежу з основи

У нішах – гасить зверху

При значних пожежах – гасити одночасно групою людей

Переконайтеся у неможливості поновлення горіння

Використані вогнегасники здати на перезарядження

2. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

2.1. Загальні правила пожежної безпеки у навчальних аудиторіях ЗНЗ

1. У навчальних і навчально-виробничих приміщеннях школи необхідно розміщувати тільки необхідні для забезпечення навчально-виховного процесу меблі, прилади.
2. Усі навчально-наочні засоби повинні зберігатися у спеціально відведених для цього приміщеннях, шафах, стелажах.
3. У навчальних і навчально-виробничих приміщеннях зберігаються тільки ті прилади, устаткування і ТЗН, проводяться тільки ті досліди і роботи, які передбачені навчальними програмами.
5. Після закінчення занять всі пожежо- і вибухонебезпечні матеріали та речовини повинні бути прибрані з класів і кабінетів, а також майстерень до спеціально відведених та обладнаних приміщень
6. Кількість парт (столів) у класах і кабінетах не повинна перевищувати граничнодопустимих норм, які встановлюються Міністерством освіти і погоджуються з Міністерством охорони здоров'я.
7. Всі учасники навчально-виховного процесу (учні, вчителі, співробітники кабінетів, лабораторій і майстерень) повинні знати правила пожежної безпеки і правила поведінки під час пожежі.
8. Перед початком проведення лабораторних занять вчитель повинен провести інструктаж щодо пожежної безпеки, а учні, прослухавши його, розписатися в журналі.
9. Усі роботи, пов'язані з виділенням токсичних, пожежо- і вибухо-небезпечних газів і пари, необхідно проводити у витяжній шафі.
10. Лабораторні приміщення, робочі майстерні, коридори і рекреації школи мають бути забезпечені вогнегасниками. Учасники навчально-виховного процесу повинні знати місця розміщення вогнегасників і вміти користуватися ними.
11. Усі двері евакуаційних та інших виходів повинні завжди перебувати у справному стані, відчинятися у напрямі виходу людей із приміщення.
12. Не дозволяється влаштовувати перегородки та сховища на сходах, сходових клітках і шляхах евакуації, захащувати вказані ділянки евакуаційних шляхів.
13. Не дозволяється користуватися електронагрівачами в класах і адміністративних приміщеннях.
14. У приміщенні школи на видному місці повинен бути розташований план евакуації з приміщення. У навчальному закладі має бути призначено співробітника, який відповідає за пожежну безпеку та евакуацію дітей із приміщення школи.
15. У навчальному закладі повинна бути створена дружина юних пожежників.
16. Приміщення навчального закладу має бути обладнане засобами оповіщення людей про пожежу (АПС, внутрішня телефонна або радіотрансляційна мережа, спеціально змонтовані мережі Оповіщення і т. ін.).
17. Після закінчення всіх робіт необхідно провести обов'язковий огляд усіх приміщень із відключенням електроустаткування, за винятком апаратів і приладів безперервної дії.

2.2. Порядок дій працівника навчального закладу, який виявив пожежу чи її ознаки

ПОРЯДОК ДІЙ ПРАЦІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ, ЯКИЙ ВИЯВИВ ПОЖЕЖУ ЧИ ЇЇ ОЗНАКИ

Працівник закладу та установи, який виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, різке підвищення температури в приміщенні тощо), зобов'язаний :

**ПРИ ПОЖЕЖІ
ДЗВОНИТИ
101**

негайно повідомити про це за телефоном **101** до найближчого пожежно-рятувального підрозділу (при цьому слід чітко назвати місцезнаходження об'єкта, свою посаду та прізвище)

здіяяти систему оповіщення людей про пожежу; розпочати самому і залучити інших осіб до евакуації людей з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації

сповістити про пожежу керівника чи особу, що його заміщує

організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, взяти заходів щодо гасіння пожежі наявними в закладі та установі засобами пожежогасіння

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

2.3. Порядок дій керівника навчального закладу при пожежі

ПОРЯДОК ДІЙ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПРИ ПОЖЕЖІ

Керівник закладу та установи або особа, яка його заміщує,
що прибув на місце пожежі, зобов'язаний :

**ПРИ ПОЖЕЖІ
ДЗВОНИТИ
101**

перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальний підрозділ про виникнення пожежі

здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів

у разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили і засоби

організувати перевірку наявності всіх учасників навчально-виховного процесу, евакуйованих з будівлі, за списками і журналами обліку навчальних занять

виділити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їзних шляхів та джерел води

вилучити з небезпечної зони всіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей та ліквідацією пожежі

у разі потреби викликати до місця пожежі медичну та інші служби

припинити всі роботи, не пов'язані з заходами щодо ліквідації пожежі

організувати відключення мереж електро- і газопостачання, систем вентиляції та кондиціонування повітря і здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню поширенню пожежі

організувати евакуацію із небезпечної зони цінних речей, визначити місця їх складування та забезпечити при потребі їх охорону

інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у будівлі

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

2.4. Порядок дій під час пожежі в приміщенні навчального закладу

ПОРЯДОК ДІЙ ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ В ПРИМІЩЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

**ЯКЩО ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ ВИ ЗНАХОДИТЕСЬ НА РОБОТІ
(АБО НА НАВЧАННІ) :**

1. НЕ ПАНІКУЙТЕ

**2. ВІЗЬМІТЬ ЗАСОБИ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
(ВАТНО-МАРЛЕВІ ПОВ'ЯЗКИ АБО
ПІДРУЧНІ МАТЕРІАЛИ)**

**3. ВИКОНУЙТЕ ВКАЗІВКИ
ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ОСОБИ ТА
ЗАЛИШАЙТЕ ПРИМІЩЕННЯ
ОРГАНІЗОВАНО, ЗГІДНО ПЛАНУ
ЕВАКУАЦІЇ**

**4. ПІСЛЯ ВИХОДУ З
ПРИМІЩЕННЯ – САМОСТІЙНО НЕ
ВІДЛУЧАЙТЕСЬ, ЗНАХОДЬТЕСЬ
РАЗОМ ІЗ СВОЇМ КЛАСОМ,
ГРУПОЮ ЧИ ПРАЦІВНИКАМИ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ ТА
100% ВПЕВНЕНОСТІ ЕВАКУАЦІЇ
ВСІХ ЛЮДЕЙ**

5. НАДАЛІ ДІЙТЕ ЗА ВКАЗІВКАМИ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ОСІБ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

2.5. Як організувати порятунок дітей під час пожежі

Першопричиною сумних і трагічних наслідків пожеж, особливо з дітьми, є батьківський недогляд, нехтування дорослими правил безпеки, легковажне поводження дітей з вогнем, газом, незнання ними елементарних правил безпечної поведінки.

Батькам, вчителям необхідно виховувати у дітей навички культури безпечної поведінки, демонструючи на власному прикладі обережність у поводженні з вогнем, газом, водою, побутовою хімією, ліками. Дітям потрібно давати чіткі знання і вміння, як діяти в тій чи іншій ситуації. Дорослим слід пам'ятати, що за будь-якої ситуації паніка – перший ворог безпеки.

✦ Про виникнення пожежі необхідно негайно повідомити за телефоном 101 і використовуючи первинні засоби пожежегасіння намагатись її загасити.

✦ Якщо не вдалося загасити пожежу в перші хвилини, то необхідно терміново організувати евакуацію людей. При цьому приміщення, які охопив вогонь, і задимлені місця необхідно проходити швидко, затримавши дихання, захистивши ніс і рот вологою тканиною. У сильно задимлених приміщеннях слід рухатися ділянками з відносно доброю видимістю – поблизу вікон і дверей, притримуватися стінки, а також повзком або пригнувшись: у прилеглому до підлоги просторі чисте повітря зберігається довше.

✦ Але в жодному разі під час евакуації не користуйтеся ліфтом – його в будь-який момент можуть відключити.

✦ Не намагайтеся вийти із зони пожежі сходовими клітками, якщо вона сталася на цих поверхах – сильне задимлення призведе в цьому випадку до загибелі людей.

✦ Пам'ятайте, не можна залишати дітей без нагляду з моменту виявлення пожежі та до її ліквідації. Евакуацію людей слід починати з приміщення, у якому виникла пожежа, і суміжних з ним приміщень, яким загрожує небезпека поширення вогню і продуктів горіння. Дітей молодшого віку і хворих слід евакуювати в першу чергу у зимовий час на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію, діти старших вікових груп можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг із собою, а дітей молодшого віку слід виводити або виносити, загорнувши в ковдри або інші теплі речі.

✦ Ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні дітей. Керівникам закладу потрібно виставляти пости безпеки на входах у будівлі, щоб унеможливити повернення дітей і працівників до будівлі, де виникла пожежа.

Пошук дітей, які залишилися безпосередньо в зоні пожежі – справа передусім професіоналів. Але якщо доведеться пошук вести до їх прибуття, то слід пам'ятати і виконувати наступні правила:

1. Рятуючи дітей, не забувайте про власну безпеку. З цією метою пошук дітей у задимлених приміщеннях здійснюється по двоє: один розшукує, а другий страхує його за допомогою мотузки, перебуваючи в менш небезпечному місці.

2. Перед тим як увійти у палаюче приміщення, потрібно накритися з головою мокрим покривалом, пальтом, плащем чи шматком цупкої тканини.

3. Двері в задимлених приміщеннях слід відчиняти обережно, повільно, щоб уникнути спалаху полум'я від швидкого притоку повітря.

4. **Пам'ятайте:** маленькі діти від страху найчастіше ховаються під ліжками, диванами, столами, у шафи, комори, туалетні і ванні кімнати, у кутки, на поклик незнайомих голосів переважно не відгукуються.

5. Якщо відшукали дитину в палаючому приміщенні, накиньте на неї зволене простирадло, скатертину чи ковдру, а рот і ніс прикрийте мокрою хусткою чи шарфом та негайно виходьте із зони вогню, диму.

6. Якщо на дитині загорівся одяг, передусім треба потерпілого зупинити будь-яким способом: крикнути чи повалити на підлогу. Одяг слід зірвати або погасити: якнайшвидше накинути на неї мокре або сухе покривало, шерстяну (не синтетичну) ковдру, будь-яку тканину і притиснути до тіла, щоб припинити доступ повітря і загасити полум'я.

7. Стежте, щоб дитина на якій загорівся одяг, не побігла – вогонь лише посилиться. У жодному випадку не гасіть одяг за допомогою вогнегасника – може статися хімічний опік.

8. Якщо неможливо вивести дітей, скориставшись сходовими клітками, то спробуйте опустити дитину через вікно чи балкон, до яких подаються автомобільні підйомники, висувні і приставні драбини пожежних. У гіршому випадку, з висоти 2-4-го поверху дітей спускають на землю за допомогою міцної мотузки або зв'язаними по діагоналі простирадлами. Одним кінцем надійно обв'язують дитину, а інший закріплюють до важкого предмету, батареї парового опалення, але не до віконної рами, бо під важкістю тіла вона може відірватися.

9. Потім, обмотавши мотузку навколо рук, починайте повільно спускати дитину на землю.

У разі отримання опіку дитиною надайте домедичну допомогу:

✦ обливайте місця опіків великою кількістю води (15 хвилин і більше), будьте обережні, щоб уникнути переохолодження постраждалого;

✦ зніміть всі речі з обпеченої ділянки тіла (одяг, пасок, годинник тощо);

✦ не знімайте одягу чи інші речі, що прилипли до обпеченої ділянки;

✦ шкіру навколо опіків потрібно обробити антисептиком (пантенолом, перекисом водню);

✦ обгорніть обпечену ділянку стерильним бинтом з аптечки (при його відсутності – свіжою, чистою, гладенькою тканиною);

✦ ні в якому разі не змащуйте опік ні жиром, ні спиртом, ні маслом, ні кремом;

✦ не проколюйте пухирі;

✦ якщо опік великий, покладіть дитину на рівну поверхню, вкрийте чистою тканиною (простирадлом) і до приїзду лікаря, якщо дитина в свідомості напоїть теплим чаєм і укрийте тепліше, перевіряйте пульс та дихання кожні десять хвилин. При шоці терміново дайте 20 крапель настойки валеріани.

Шановні батьки і педагогічні працівники! Не залишайте дітей без нагляду!

Дбайте про безпеку дітей! Пам'ятайте, що життя ваших дітей залежить лише від вас самих!

3. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА НА ПІДПРИЄМСТВАХ, УСТАНОВАХ, ОРГАНІЗАЦІЯХ

3.1. Порядок дій під час пожежі на підприємствах, установах, організаціях

Забезпечення пожежної безпеки є складовою частиною виробничої та іншої діяльності посадових осіб, працівників підприємств, установ, організацій. Згідно з чинним законодавством забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ та організацій покладаються на їх власників (керівників) та уповноважених ними осіб, якщо інше не передбачено відповідним договором.

Власники підприємств, установ та організацій, а також орендарі зобов'язані:

- ✦ розробляти комплексні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки;
- ✦ відповідно до нормативних актів з пожежної безпеки розробляти і затверджувати положення, інструкції, інші нормативні акти, що діють у межах підприємства, здійснювати постійний контроль за їх додержанням;
- ✦ забезпечувати дотримання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;
- ✦ організовувати навчання працівників правилам пожежної безпеки та пропаганду заходів щодо їх забезпечення;
- ✦ утримувати в справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не допускати їх використання не за призначенням;
- ✦ створювати у разі потреби, відповідно до встановленого порядку, підрозділи пожежної охорони та необхідну для їх функціонування матеріально-технічну базу;
- ✦ подавати на вимогу державної пожежної охорони відомості та документи про стан пожежної безпеки об'єктів і продукції, що ними виробляється;
- ✦ здійснювати заходи щодо впровадження автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж;
- ✦ своєчасно інформувати пожежну охорону про несправність пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання тощо;
- ✦ проводити службові розслідування випадків пожеж.

Відповідно до ст. 6 Закону громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України зобов'язані:

✦ виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать згідно з правом особистої власності, первинними засобами гасіння пожеж і протипожежним інвентарем, виховувати у дітей обережність у поводженні з вогнем;

✦ повідомляти пожежну охорону про виникнення пожежі та вживати заходів щодо її ліквідації, рятування людей і майна.

Відповідно до Правил пожежної безпеки в Україні основними організаційними заходами щодо забезпечення пожежної безпеки є:

✦ визначення обов'язків посадових осіб щодо гарантування пожежної безпеки;

✦ призначення відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, ділянок тощо, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання і експлуатацію наявних технічних засобів протипожежного захисту;

✦ встановлення на кожному підприємстві (установі, організації) відповідного протипожежного режиму;

✦ розробка й затвердження загально об'єктної інструкції про заходи пожежної безпеки та відповідних інструкцій для всіх вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень, організація вивчення цих інструкцій працівниками;

✦ розробка планів (схем) евакуації людей на випадок пожежі;

✦ встановлення порядку (системи) оповіщення людей про пожежу, ознайомлення з ним усіх працюючих;

✦ визначення категорій будівель та приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою відповідно до вимог чинних нормативних документів, встановлення класів зон за Правилами улаштування електроустановок;

✦ забезпечення територій, будівель та приміщень відповідними знаками пожежної безпеки, табличками із зазначенням номера телефону та порядку виклику пожежної охорони;

✦ створення та організація роботи пожежно-технічних комісій, добровільних пожежних дружин та команд.

3.2. Порядок дій працівника підприємства у разі пожежі

ПОРЯДОК ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА У РАЗІ ПОЖЕЖІ

КОЖЕН ПРАЦІВНИК, ЯКИЙ ВИЯВИВ ПОЖЕЖУ АБО ЇЇ ОЗНАКИ (ЗАДИМЛЕННЯ, ЗАПАХ ГОРІННЯ АБО ТЛІННЯ РІЗНИХ МАТЕРІАЛІВ, ПІДВИЩЕННЯ ТЕМПЕРАТУРИ У ПРИМЩЕННІ ТОЩО), ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:

**НЕГАЙНО ПОВІДОМИТИ ПРО ЦЕ ЗА ТЕЛ.101
ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНУ СЛУЖБУ**

(при цьому слід чітко назвати адресу об'єкта, кількість поверхів, місце виникнення пожежі, наявність людей, обстановку на пожежі, а також свою посаду та прізвище)

**ЗАДІЯТИ СИСТЕМУ ОПОВІЩЕННЯ ЛЮДЕЙ
ПРО ПОЖЕЖУ**

**РОЗПОЧАТИ САМОМУ І ЗАЛУЧИТИ ІНШИХ
ПРАЦІВНИКІВ ДО ЕВАКУАЦІЇ ЛЮДЕЙ ІЗ
БУДІВЛІ ДО БЕЗПЕЧНОГО МІСЦЯ ЗГІДНО З
ПЛАНОМ ЕВАКУАЦІЇ**

**ПОВІДОМИТИ ПРО ПОЖЕЖУ КЕРІВНИКА
ОБ'ЄКТА ЧИ ВІДПОВІДНУ КОМПЕТЕНТНУ
ПОСАДОВУ ОСОБУ ТА (АБО) ЧЕРГОВОГО
ОБ'ЄКТА.**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

3.3. Порядок дій посадової особи підприємства, установи, організації у разі пожежі

ПОРЯДОК ДІЙ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ У РАЗІ ПОЖЕЖІ

ПОСАДОВА ОСОБА ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКА ПЕРШОЮ ПРИБУЛА НА МІСЦЕ ПОЖЕЖІ, ПОВИННА:

**ПРИ ПОЖЕЖІ
ДЗВОНИТИ
101**

Перевірити чи повідомлено пожежно-рятувальну службу про по тел. **101** виникнення пожежі, довести інформацію про подію до керівника об'єкта та (або) його заступника.

Здійснити керівництво, евакуацію людей та гасіння пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів, використовуючи для цього наявні сили та засоби.

Виділити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їзних шляхів та джерел водопостачання;

Вивести за межі небезпечної зони всіх працівників, не пов'язаних з ліквідацією пожежі.

У разі необхідності **викликати** до місця пожежі медичну та аварійні служби.

Організувати відключення мереж електро- і газопостачання, системи вентиляції та кондиціонування повітря і здійснення інших заходів, які сприяють запобіганню поширення пожежі.

Забезпечити дотримання заходів безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі від можливих обвалів конструкцій, дії токсичних продуктів горіння і підвищення температури, ураження електрострумом тощо.

Організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складання і забезпечити при потребі їх охорону.

Інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у будівлі.

Суворе дотримання правил пожежної безпеки і своєчасне усунення протипожежних порушень - гарантія збереження власного життя і державного майна від вогню.

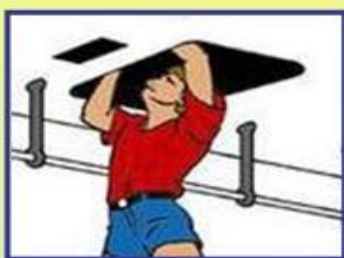
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

4. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА НА ТРАНСПОРТІ

4.1 Порядок дій під час пожежі у громадському транспорті

ПОРЯДОК ДІЙ ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ У ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ

**ПРИ ПОЖЕЖІ
ДЗВОНИТИ
101**

1. Негайно повідомте про пожежу водієві, спробуйте відчинити двері (використовуючи кнопку аварійного відкриття дверей).
2. При виході не панікуйте та не створюйте тисняву.
3. При заблокуванні дверей використовуйте для евакуації аварійні люки на даху, вікна. За необхідності вибийте двома ногами скло (або твердим предметом).
4. Допоможіть вийти з транспорту малолітнім дітям, людям з вадами здоров'я та похилого віку на безпечну відстань.
5. Будьте обережні, у тролейбусах і трамваях металеві частини можуть опинитись під напругою, внаслідок обгорання захисної ізоляції проводів.
6. У будь-якому є матеріали, які під час горіння виділяють небезпечні отруйні речовини. Тому залишайте салон швидко, закриваючи рот та ніс рукавом, тканиною.
7. Вибравшись із салону відійдіть подалі, тому що можуть вибухнути баки з паливом, або статися замикання високовольтної електричної мережі
8. Викличте по телефону **101** пожежних (при цьому чітко вкажіть, що трапилася, точну адресу або місце події, назвіть своє прізвище та ім'я, вкажіть місце, де ви чекатимете приїзду чергового наряду та відповідайте на можливі питання чергового).
9. Якщо необхідно – викличте екстрену медичну допомогу за телефоном **103** та до її приїзду – надайте домедичну допомогу тим, хто її потребує.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

4.2. Дії при пожежі у вагоні метро

ДІЇ ПРИ ПОЖЕЖІ У ВАГОНІ МЕТРО

Відчувши запах диму:

•Негайно повідомте машиніста про пожежу по переговорному пристрою і виконуйте всі його вказівки.

•НЕ панікуйте, заспокойте людей, візьміть дітей за руки.

При сильному задимленні закрийте очі і дихайте через носовичок (краще вологий).

•Залишайтеся на місцях, поки поїзд рухається в тунелі.

•Після прибуття на станцію і відкриття дверей пропустіть вперед дітей та людей похилого віку, потім вийдіть самі, зберігаючи спокій і витримку. Перевірте, чи не залишився хто-небудь у вагоні, допоможіть цим людям покинути його

•Відразу ж повідомте про пожежу черговому по станції та ескалатору.

• Надайте посильну допомогу працівникам метро.

При появі у вагоні відкритого вогню під час руху :

•Намагайтеся загасити його, використовуючи вогнегасники або підручні засоби, які знаходяться під сидіннями.

•Якщо це можливо, перейдіть в незайняту вогнем частину вагону (краще вперед) і стримуйте поширення пожежі, збиваючи полум'я одягом або заливаючи його будь-якими негорючими рідинами (водою, молоком тощо). Ні в якому разі не намагайтеся зупинити поїзд у тунелі аварійним стоп-краном – це ускладнить гасіння пожежі і вашу евакуацію.

•При зупинці поїзда у тунелі не намагайтеся покинути його без команди машиніста.

•Не торкайтеся до металевого корпусу вагона і дверей до відключення високої напруги по всій ділянці.

•Після дозволу на вихід відкрийте двері або вибийте ногами скло, вийдіть з вагона і рухайтесь вперед по ходу поїзду до станції. Йдіть вздовж полотна між рейками в колону, не торкаючись до струмоведучих шин (збоку від рейок), щоб уникнути ураження електричним струмом при включенні напруги.

•Будьте особливо уважні при виході з тунелю біля станції, в місцях перетину шляхів, на стрілках, тому, що можлива поява зустрічного поїзда.

•Якщо покинутий вами поїзд зрушив з місця і наганяє вас, притисніться до ніші стіни тунелю.

ДІЇ ПРИ ПОЖЕЖІ НА ТЕПЛОХОДІ

Почувши оголошення про пожежу по судновому радіо або від чергового матроса:

• За командою капітана вийдіть з каюти на палубу до рятувальних шлюпок, узявши із собою гроші та документи, (попередньо загорнувши їх у поліетиленовий пакет).

• Постішайте, вибираючись назовні, але без метушні і паніки.

• Знайдіть для себе рятувальний жилет (круг).

• Пропустіть вперед до шлюпок дітей, жінок, поранених.

Якщо вихід з каюти відрізаний вогнем і димом:

• Залишайтеся на місці, щільно зачинивши двері.

• Розбийте скло ілюмінатора і випавайте крізь нього.

• Якщо це зробити неможливо і немає шансів на допомогу, то, обмотавши голову мокрою ганчіркою, проривайтеся через вогонь і дим до шлюпок.

Якщо вам не вистачило шлюпки:

• Стрибайте за борт.

• Пливіть у бік від корабля, намагаючись за можливість повертати до себе увагу, подавати сигнали.

• Якщо можете, то зачепіться за який-небудь плаваючий предмет.

• Скиньте з себе одяг і взуття, що вам заважають, якщо не змогли зробити це заздалегідь.

• Якщо до берега далеко, то тримайтеся на воді, не витрачайте зайвих сил і чекайте допомоги.

4.4. Дії при пожежі у вагоні потяга

ДІЇ ПРИ ПОЖЕЖІ У ВАГОНІ ПОТЯГА

Якщо ви помітили пожежу в потязі:

- Негайно повідомте провідникові про пожежу.
- Пройдіть по вагону і, не піднімаючи паніки, голосно, виразно і спокійно оголосіть пасажирам про те, що трапилося.
- Розбудіть сплячих пасажирів і візьміть за руки дітей.
- Найбезпечніше евакуюватися в передні вагони, але якщо це неможливо, то йдіть в хвіст потяга, щільно закриваючи за собою двері купе і міжвагонних переходів.
- Обов'язково перевірте разом з провідником наявність людей в тамбурах, купе, туалетах палаючого вагону.
- Використовуючи вогнегасники і підручні засоби (ковдри, мокрі ганчірки тощо), разом з пасажирами спробуйте загасити вогонь.
- Закрийте вікна, щоб вітер не роздував полум'я.
- Не намагайтеся рятувати від вогню багаж, якщо це загрожує вашій безпеці (візьміть тільки найнеобхідніше – документи, гроші, цінності тощо).

Якщо вогонь відрізав вас від виходів:

- Зайдіть до купе або туалету, щільно причинивши за собою двері, відкрийте вікно і кричіть про допомогу.
- Не стрибайте з вагона потяга і не намагайтеся вибратися на дах – це небезпечно! У крайньому випадку – стрибайте, одягнувши на себе весь наявний одяг.

При неможливості загасити пожежу і зв'язатися з начальником потягу або з машиністом:

- Зупиніть потяг за допомогою стоп-крану.
- Виведіть з вагона всіх людей.
- Разом з провідниками розчепіть вагони, запобігаючи розповсюдженню вогню по всьому потязу. Для запобігання руху вагонів під ухил підкладіть під колеса гальмові колодки або інші підручні предмети.
- Відведіть пасажирів від палаючого вагону. Далі дійте за вказівкою начальника потягу і пожежників.
- Надайте домедичну допомогу тим, хто її потребує.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

ДІЇ ПРИ ПОЖЕЖІ НА ЛІТАКУ

Якщо в салоні літака виникла пожежа:

- Захистіть свою шкіру від можливих опіків – використайте пальто, шапку, ковдру тощо.

- Не дихайте димом, захищайтеся одягом, пригніться або навіть пробирайтеся до виходу поповзом – внизу диму менше.

- Не стійте в натовпі при виході, якщо черга не рухається, пам'ятайте, що є інші виходи.

- Якщо прохід завалений, пробирайтеся через крісла, опускаючи їх спинки

- Не беріть із собою ручний багаж, це може коштувати вам життя.

- Не відчиняйте запасні люки у тому місці, де зовні вогонь і дим.

- Будьте рішучі і дисципліновані, боріться з панікою на борту будь-якими засобами.

- Надайте максимальну допомогу стюардесі.

- Не ставайте самі причиною пожежі.

- Негайно після зупинки літака прямуйте до найближчого виходу.

4.6. Дії при пожежі в легковому автомобілі

Легковий автомобіль може повністю згоріти всього за 3-4 хвилини.

За статистикою можливими причинами пожежі в автомобілі є:

- ✦ Несправна електропроводка, внаслідок чого сталося коротке замикання (КЗ).
- ✦ Паління в салоні.
- ✦ Витік в системі подачі пального.
- ✦ Пролив і займання пального.
- ✦ Недбалість при перевезенні легкозаймистих вантажів.
- ✦ Самозаймання промасленого ганчір'я.
- ✦ Удар блискавки чи падіння на автомобіль високовольтного проводу.
- ✦ ДТП (за статистикою лише 1 випадок із ста).
- ✦ Недотримання правил пожежної безпеки.
- ✦ Інші причини.

Щоб не сталося біди, завжди тримайте в машині:

1. Вогнегасник.

Краще купити 2-5-літровий вуглекислотний або порошковий вогнегасник – у небезпечній ситуації ви не пошкодуєте про цю купівлю.

2. Облаштування для зняття клеми акумулятора.

Подивіться, чим можна швидко зняти клему, щоб припинити дію струму. При короткому замиканні часто навіть виключення запалення не вирішує проблему знеструмлення.

3. Щільні бавовняні рукавички – вони убережуть від опіків. Синтетику не беріть – розплавиться прямо на руках. Пункти 2 і 3 примотайте скотчем до пункту 1 і покладіть у легкодоступне місце. Вивчіть інструкцію по використанню вогнегасника і термін його перезарядки – усе це написано на корпусі. Перше запам'ятайте, друге запишіть червоною ручкою, наприклад, в автодокументах. Якщо вогнегасник не перезаряджати і не перевіряти час від часу, ніхто не дасть гарантії, що він спрацює у небезпечній ситуації.

Перші ознаки загоряння:

1. Характерний запах диму або горілої гуми.
2. Наявність диму.
3. Недвозначні спроби водіїв зустрічного чи попутного транспорту привернути Вашу увагу.

Як уже говорилося, автомобіль згоряє повністю за лічені хвилини. Тому у випадку пожежі немає часу чекати на приїзд пожежних (хоча їх викликати необхідно). Починайте діяти самостійно. Лише так Ви зможете зберегти свій автомобіль частково неушкодженим.

Якщо ви вирішили ліквідувати пожежу в автомобілі своїми силами (власноруч), запам'ятайте:

- ✦ Збільшуючи швидкість автомобіля, загасити вогонь не вийде! Необхідно відразу ж з'їхати на узбіччя, зупиняючись якнайдалі від людей, будівель, транспорту.
- ✦ Зупиніть авто, поставивши машину на ручне гальмо. Слід відразу висадити всіх пасажирів, забрати документи та інші цінні речі. Лише тепер можна візуально виявити можливе місце пожежі і оцінити інтенсивність та небезпеку полум'я.
- ✦ Вогонь в автомобілі майже завжди зароджується під капотом мотора через розрив трубопроводу, що подає бензин, або в результаті запалення в карбюраторі або газовому балоні. Перше, що необхідно зробити, – це роз'єднати контакти, витягнувши ключ із замка запалювання. Якщо машина працює на газі, закрити два крани, розташовані в багажнику.
- ✦ Відкрийте капот важелем з салону, але не піднімайте його, якщо побачите полум'я або густий дим – так ви спровокуєте приплив кисню та можливий викид полум'я. Діставайте вогнегасник, надіньте бавовняні рукавички, приготуйте інструмент для зняття клем. На місце загоряння спрямуйте струмінь газу (піни) вогнегасника, маневруючи ним по всій площині поширення полум'я. Гасити фронт вогню також можна, наступаючи на нього, крок за кроком відвойовуючи в полум'я простір. Пам'ятайте, піднімаючи капот необхідно бути особливо обережним: руки мають бути захищені рукавичками (ганчіркою), голову відхиліть назад.
- ✦ Для гасіння пожежі можна використовувати інші підручні засоби (пісок, сніг, воду, брезент, куртки або ковдри). Збивши полум'я, відкрийте капот повністю. Загасіть полум'я остаточно. Зніміть клему для відвертання повторного займання.
- ✦ Якщо причиною загоряння в автомобілі є пролив пального, необхідно в першу чергу гасити пальне, а потім машину. Не забувайте і про власну безпеку. Адже Ваші руки чи одяг можуть бути в бензині.
- ✦ Пожежа в районі бензобака є найнебезпечнішим варіантом. Тому відразу ж відбігайте подалі від автомобіля. В такий момент найважливіше вберегти себе і пасажирів від можливого вибуху.
- ✦ В будь-якому випадку, слід пам'ятати, що найважливіше – це людське життя. А людина в палаючому автомобілі може знаходитися не більше півтори хвилин.

Пам'ятайте! Ваше життя, здоров'я та цілісність Вашого «залізного коня» багато в чому залежить від Вас. Дотримання правил пожежної безпеки, регулярний техогляд та належна підготовка до екстрених ситуацій допоможе Вам діяти швидко та впевнено.

5. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА НА ВІДКРИТІЙ МІСЦЕВОСТІ

1. Якщо ви опинились в осередку пожежі на відкритій місцевості

ЯКЩО ВИ ОПИНИЛИСЯ В ОСЕРЕДКУ ПОЖЕЖІ НА ВІДКРИТІЙ МІСЦЕВОСТІ

**ПРИ ПОЖЕЖІ
ДЗВОНИТИ
101**

1. Не панікуйте.

2. Не тікайте від полум'я, що швидко наближається, у протилежний від вогню бік, а долайте крайку вогню проти вітру, закривши голову і обличчя одягом.

3. Із небезпечної зони, до якої наближається полум'я, виходьте швидко, перпендикулярно напряму розповсюдження вогню.

4. Якщо втекти від пожежі неможливо, то вийдіть на відкриту місцевість або галявину, ввійдіть у водойму або накрийтеся мокрим одягом і дихайте повітрям, що знаходиться низько над поверхнею землі – повітря тут менш задимлене, рот і ніс при цьому прикривайте одягом чи шматком будь-якої тканини.

5. Полум'я невеликих низових пожеж можна загасити: забиваючи полум'я гілками дерев, заливаючи водою, закидаючи вологим ґрунтом та затоптуючи ногами.

6. Під час гасіння пожежі, не відходьте далеко від доріг та просік, не втрачайте з виду інших учасників гасіння пожежі, підтримуйте з ними зв'язок за допомогою голосу.

7. Будьте обережні в місцях горіння високих дерев, вони можуть завалитися та травмувати вас.

8. Особливо будьте обережні у місцях торф'яних пожеж, враховуйте, що там можуть створюватися глибокі прогари, тому пересувайтеся, за можливістю, перевіряючи палицею глибину шару, що вигорів.

9. Після виходу з осередку пожежі повідомте місцеву адміністрацію та пожежну службу про місце, розміри та характер пожежі.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

5.2. Як захистити свої присадибні ділянки від пожеж

Причини більшості вогневих нещасть у житловому секторі мають чітко визначений людський фактор. Недбале поводження з вогнем, спалювання сухої трави чи бур'яну, сміття, неправильні монтаж та експлуатація електричних чи газових приладів призводять до жахливих наслідків, зарадити яким часто-густо уже неможливо.

Тому головне – дотримуватись правил безпеки:

- ✦ тримайте територію господарства в чистоті;
- ✦ горючі матеріали необхідно зберігати в найбільш віддаленому від житлових та господарських будівель місці (не ближче 10 м);
- ✦ постійно слідкуйте за станом печей, димарів, своєчасно ліквідовуйте виявлені тріщини. На горищі всі димові труби і стіни, в яких проходять димові канали, повинні бути відштукатурені і побілені;
- ✦ не застосовуйте для розпалювання печей легкозаймисті та горючі рідини;
- ✦ не допускайте перегріву печей, не ставте поблизу них ліжка, шафи, не завішуйте їх килимками;
- ✦ постійно слідкуйте за станом електропроводки. Не користуйтеся пошкодженою електропроводкою або без ізоляції. Електричні праски, плитки ставте тільки на негорючі підставки. Не залишайте без нагляду побутові електроприлади, не доручайте нагляд за ними дітям. Ідучи з дому, не забувайте вимкнути електричні прилади;
- ✦ не дозволяйте дітям гратися з вогнем, не залишайте їх без нагляду дорослих. Роз'яснюйте їм про шкоду, яку може заподіяти вогонь, який вийшов з-під контролю людини;
- ✦ заміну та підключення балонів з газом повинні проводити тільки спеціалісти газового господарства. Після закінчення користування газовими приладами необхідно закрити кран газопроводу чи вентиль балона з газом;
- ✦ забороняється застосовувати відкритий вогонь для перевірки з'єднань газопроводів, залишати ввімкнені газові плити без нагляду.

Найпоширеніший метод позбутися сміття та сухої рослинності – це спалити їх. Цей небезпечний метод може призвести до великої біди, ціна якої – людське життя. Як правило, люди, які її підпалюють, переконані, що таким чином вони роблять корисну справу. Та, насправді, наражають на небезпеку себе, сусідів і суттєво погіршують стан довкілля, адже часто це переростає у великомасштабні пожежі. Швидкість поширення вогню надзвичайно висока, особливо у спекотні літні дні. Тому локалізувати його на відкритих територіях дуже важко. Надзвичайно небезпечним є спалювання сухої трави на полях, через які проходять високовольтні лінії електропередач, поблизу лісових масивів. Також потрібно пам'ятати, що під час горіння листя та інших рослинних залишків у повітря вивільняються шкідливі хімічні сполуки, які знижують імунітет людини, викликають алергію, захворювання дихальних шляхів, посилюють негативний перебіг хронічних, а також сприяють розвитку онкологічних захворювань. Часто до вогню потрапляє різне сміття, що істотно підсилює рівень забруднення повітря і збільшує шкоду для здоров'я.

У зв'язку з цим, ми закликаємо господарів присадибних ділянок відмовитися від практики спалювання опалого листя, сухої трави та інших рослинних залишків, сміття. Адже кожен підпал не лише завдає суттєвої шкоди довкіллю, а й призводить до інших негативних наслідків, несучи загрозу життю та здоров'ю людей!

6. НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ З ТЕРМІЧНИМИ ОПІКАМИ

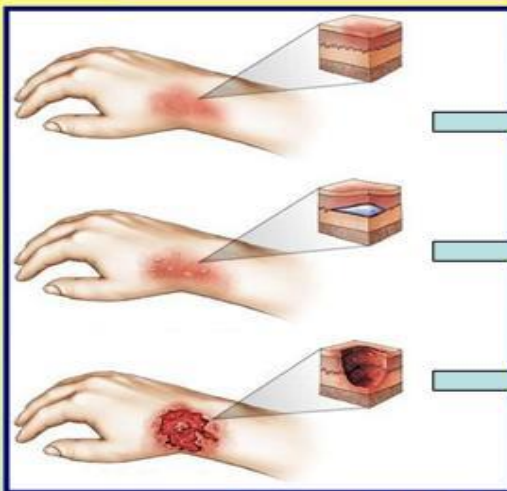
6.1. Домедична допомога при опіках

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПРИ ОПІКАХ

Термічний опік – ураження шкіри та тканин організму під дією високих температур, що призводить до втрати клітинами організму своєї молекулярної структури

В залежності від глибини ураження термічні опіки поділяють на легкі (I ступеня), середньої тяжкості (II ступеня), тяжкі (III ступеня) і вкрай тяжкі (IV ступеня).

Опіки I ступеня характеризуються почервонінням шкіри у місці опіку. При дотику теплового предмета до цього місця відчувається зростаючий біль.

Опіки II ступеня характеризуються не тільки почервонінням шкіри, а й появою пухирців, заповнених прозорою рідиною, тривалим ниючим болем.

Опіки III ступеня характеризуються сильним болем. Поверхня обпеченої шкіри вкривається пухирцями, вона втрачає життєдатність. Окремі місця шкіри обвуглені, але глибокі тканини функціонують.

Опіки IV ступеня характеризуються обвугленням глибоких тканин, повною втратою ними життєдатності.

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА:

1. Загасивши вогонь, **винесіть потерпілого** на свіже повітря, розріжте тліючий одяг і зніміть його, намагаючись не пошкодити обпалене тіло.
2. Якщо шкіра не пошкоджена (опік I ступеня) охолодіть обпечену ділянку під струменем прохолодної води.
3. При значних опіках дайте людині **знеболювальний засіб** для запобігання виникнення больового шоку (аналгін, баралгін тощо).
4. Накладіть на уражені місця **пов'язку** з бинта або чистої тканини.
5. Якщо є можливість, то зніміть з уражених ділянок каблучки, годинники, паски, взуття до того, поки ці місця не почали набрякати.
6. До обпеченої шкіри **не можна** доторкатися руками, намагатися зняти присталі залишки згорілого одягу (обережно ножицями зрізують лише їх краї).
7. Постраждалому давайте вживати рідину в достатній кількості.
8. При великих опіках загорніть потерпілого в чисте простирадло, терміново **викличте «екстрену медичну допомогу» за телефоном 103** або доставте його у найближчий лікувальний заклад (бажано в положенні лежачи).
9. Перевіряйте пульс та дихання кожні 10 хв. до прибуття екстреної медичної допомоги.

Запам'ятайте! Не змащуйте опіки ніякими кремами, одеколоном, лосьйонами, оліями або маслами! Не проколуйте пухири!

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА КИЄВА

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ У ПОЖЕЖІ

ЯКЩО ГОРИТЬ ОДЯГ НА ЛЮДИНІ?

Зупиніть людину, не давайте їй бігати, щоб полум'я не розгорілось ще більше. Палаючий одяг зірвіть або погасіть, заливаючи водою (взимку закидайте снігом).

Якщо води немає, накиньте на постраждалого будь-який одяг або щільну тканину, не закриваючи йому голову, щоб він не отримав опіку дихальних шляхів і не отруївся токсичними продуктами горіння. Але майте на увазі: висока температура впливає на шкіру тим згубніше, чим довше і щільніше притиснута до неї тліючий одяг.

Якщо нічого під рукою не виявилось, катайте палаючого по землі, щоб збити полум'я.

Викличте екстрену медичну допомогу. До приїзду медичних працівників надайте домедичну допомогу.

Літературні джерела:

1. Наказ МНС України від 02.04.2004 №151 «Про затвердження Типових норм належності вогнегасників».
2. Наказ МНС України від 02.04.2004 №152 «Про затвердження Правил експлуатації вогнегасників».
3. Наказ МВС України від 30.12.2014 №1417 «Про затвердження правил пожежної безпеки в Україні».
4. Наказ МОЗ України від 16.06.2014 року № 398 «Порядки надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах».
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 року № 974 Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України.
6. ДСТУ 4297: 2004 Технічне обслуговування вогнегасників.
7. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 1. Техногенна та природна небезпека. /За загальною редакцією В.В. Могильниченка. – К.: КІМ, 2007.– 636 с.
8. Домедична допомога (алгоритм, маніпуляції): Методичний посібник/ В.О.Крилюк та ін. – К.: НВП «Інтерсервіс», 2014. – 84 с.
9. Домедична допомога в умовах надзвичайних ситуацій: практичний посібник/ Волянський П.Б., Гур'єв С.О., Долгий М.Л., Дрозденко Н.В., Іскра Н.І., Макаренко А.М., Стрюк М.П., Терентєва А.В. – Х.:ФОП Панов А.М., 2016. – 151 с.

Використані інтернет джерела:

1. <http://www.dsns.gov.ua/>
2. <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. <http://otipb.at.ua/>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Пожежна безпека у побуті.....	4
1.1. Порядок дій під час пожежі у будинку.....	4
1.2. Порядок дій при пожежі у квартирі.....	6
1.3. Дії при пожежі у ліфті.....	7
1.4. Правила безпеки при експлуатації побутового газового обладнання.....	8
1.5. Порядок дій при виявленні запаху газу у квартирі.....	9
1.6. Правила пожежної безпеки при користуванні електроприладами.....	10
1.7. Використання вогнегасників.....	11
2. Пожежна безпека у навчальних закладах.....	12
2.1. Загальні правила пожежної безпеки у навчальних аудиторіях ЗНЗ.....	12
2.2. Порядок дій працівника навчального закладу, який виявив пожежу чи її ознаки..	13
2.3. Порядок дій керівника навчального закладу при пожежі.....	14
2.4. Порядок дій під час пожежі в приміщенні навчального закладу.....	15
2.5. Як організувати порятунок дітей під час пожежі.....	16
3. Пожежна безпека на підприємствах, установах, організаціях.....	18
3.1. Порядок дій під час пожежі на підприємствах, установах, організаціях.....	18
3.2. Порядок дій працівника підприємства у разі пожежі.....	20
3.3. Порядок дій посадової особи підприємства, установи, організації у разі пожежі.....	21
4. Пожежна безпека на транспорті	22
4.1. Порядок дій під час пожежі у громадському транспорті	22
4.2. Дії при пожежі у вагоні метро	23
4.3. Дії при пожежі на теплоході	24
4.4. Дії при пожежі у вагоні потяга	25
4.5. Дії при пожежі на літаку	26
4.6. Дії при пожежі в легковому автомобілі	27
5. Пожежна безпека на відкритій місцевості	29
5.1. Якщо ви опинились в осередку пожежі на відкритій місцевості.....	29
5.2. Як захистити свої присадибні ділянки від пожеж	30
6. Надання домедичної допомоги потерпілим з термічними опіками	31
6.1. Домедична допомога при опіках	31
6.2. Домедична допомога потерпілим у пожежі	32
Література	33

ПРИМІТКИ

**Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки
життєдіяльності міста Києва**

04111,

м. Київ,

вул. Салютна, 4

тел. / факс 443-82-27

Центральний методичний кабінет

тел. 422-39-45,

Електронна адреса:

kco.kyiv@mns.gov.ua

Сайт:

<http://nmc-kyiv.org>